שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים. דכתיב (ויקרא ה) והוא עד בראוי להעיד דבר הכתוב ואשה פסולה לעדות כדיליף בפירקין מועמדו שני האנשים: **קרובים.** פסולין לעדות. בסנהדרין (דף מז:) יליפינן לה והי מינהו התם מפרש: **ולא כפסולין.** כמו גזלן שהוא פסול מן התורה שנאמר (שמות כג) אל תשת עד חמס: **אלא בראוין להעיד.** בגמרא [לא.] מפרש למעוטי מאי: **בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד.** אם מפי עצמו שאמר שבועה שאיני יודע לך עדות: **ומפי אחרים.** כגון משביע אני עליכם שתבואו ותעידוני ואמרו לו אין אנו יודעים לך עדות ולא הוציאו שבועה מפיהם אינן חייבים עד שיכפרו בו בב"ד (ויקרא ה) אם לא יגיד וגו' במקום שאילו היה מגיד היה מועיל וקרא במושבע מפי אחרים כתיב אבל מפי עצמו יליף ר' מאיר בג"ש כדמפרש בגמרא [לא.] ואפי' חוץ לב"ד: **חייבין.** קרבן עולה ויורד: **על זדון השבועה.** שהרי לא נאמר בה ועלם: **ועל שגגתה עם זדון העדות.** שמזדיים הם ויודעים לו עדות אבל שוגגים הם על הקרבן כשאר שגגת ביטוי לשעבר דאוקימנא (ג) באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן: **ואין חייבין על שגגתה.** אם שוגגים הם לגמרי כשבורין שאין יודעין לו עדות ואחר כך נזכרו שהרי אנוסין הן לא קיימא בהו נשבעין לשקר: **גמ' מנהני מילי.** דנשים פסולות לעדות: **בעדים הלכתו מדבר.** דבעדים משתעי קרא דכתיב לעיל מיניה כי יקום עד חמס באיש וסמיך ליה ועמדו: **בעדים הלכתו מדבר.** ללמדך שאין עדות בנשים: **ואם נפשך לומר.** ואם תרצה להשיב תשובה על דרך זו הרי לך ג"ש מפורשת שהכתוב מדבר בעדים: **ונאמר להלן שני.** על פי שני עדים: **מה אם נפשך לומר.** מה היה לו להשיב על דרך הראשונה: **וכי תימא.** במובע ונתבע משתעי קרא ואפי' הן תובעים רבים או נתבעים רבים בדין אחד כל התובעים קרי להו קרא חד וכל הנתבעים קרי להו קרא חד: **מלוה בבעלי דיניס שיעמדו.** (בעמידה) דהא קרא נמי בבעלי דינין איירי דכתיב אשר להם הריב (דברים יט): **שלא יהא אחד עומד ואחד יושב.** שלא ירצה חבירו שמכבדין אותו יותר ממנו ויסתתמו דבריו: **הוי דן את חבירך לכף זכות.** ולא בדין בעלי דיניס הכתוב מדבר אלא ברוצה חבירו עושה דבר שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות הכריעו לזכות ואל תחשדהו בעבירה: **השתדל לדונו יפה.** לקמן מפרש לה למישרי בתיגריה אם באו שני דיניס לפניך ואחד מהם של תלמידי חכמים הוי פוסק אותו תחלה ופטור אותו מלפניך: **למאי שלח לי.** הא מילתא: **לחנופי ליה.** שמא להחניפו בתמיה: **למישרא בתיגריה.** כדפרישית אם בא דין אחר לפני אפסוק את זה תחלה:

שבועת העדות. מנהני מילי. תימה אמאי צריך קרא דעבד פסול לעדות בפ' המובל (ב"ק דף פח.) מלא יומתו אבות על בניס תיפוק ליה משום דגמרינן לה לה מאשה[1]: **שלשה** אין באין לדין. אבל אי בעדים איירי אתי שפיר דאורחא דמילתא דכיון דסגי בתרי דלא אתו טופי אבל הכאים לדין כל בעלי דיניס רגילין לבא: **כל כבודה בת מלך פנימה.** ואת"ת השתא נמי דאיירי בעדים מנא ליה למעוטי נשים דלמא הא דנקט קרא אנשים משום דכל כבודה בת מלך ויש לומר דגבי עדיס ע"כ צריכין לבא דאין עד מפי עד כשר אבל דדין יכולה למסור טענותיה ביד אחר: **מצוה בבעלי דינין שיעמדו.** ואפי' ר' יהודה מודה בגמר דין או בעדים דמצוה שיעמדו כדאמרי' בסמוך וקשה דבפרק בתרא דמועד קטן (דף כא. ושם) משמע דועמדו לא משמע עמידה דנפקא לן קרייה מעומד מויקס איוב ויקרע ופריך אלא מעתה ועמד ואמר ה"ג והתניא דין עומד ודין יושב ומשני התם לא כתב ויעמוד ואיאמר הכא כתיב ויקם ויקרע וי"ל דועמד שאין מעשה לאחריו כי הכא משמע ודאי עמידה אבל ועמד שיש מעשה לאחריו כי התם ועמד ואמר לא משמע עמידה כמו (כתובות דף כב.) עמדה וקידשה ועמדה ונשאת (ב"ב דף קלט.) ועמד וכתב כל נכסיו לאחר (שם דף קלב.) והא דאמר לה בתי עמודי בס"פ מצות חליצה (יבמות דף קו. ושם) דמשמע דבעינן חליצה מעומד לא משום דכתיב ועמד ואמר כדפי' ועוד דא"כ הוא עיכובא דכתיב בפרשה ככה דככה עיכובא הוא אלא אמר לה לעמוד משום דמצוה בבעלי דינין לעמוד כדאמר הכא והיה אומר לה לעמוד ולטעון או שמא לחלוץ משום דחליצה הוא כגמר דין[1]:

שאם רצו ב"ד להושיב בו'. והיא דסנהדרין פרק כהן גדול (דף יט.) דאמר ליה שמעון בן שטח יגאי עמוד על רגליך ויעידו בך אתי דלא כר' יהודה ולדידיה בשעת גמר דין הוה ולא [2] בשעת קבלת עדות שהוא תחלת דין: **למאי** שלח לי בו'. המ"ל להפוכי בזכותיה כדאמרי' פרק כל כתבי הקודש (שבת דף קיט.) תיתי לי דכי אתי לורבא מרבנן קמי לדינא לא מגינא רישא אבי סדיא עד דמהפכי בזכותיה:

למישרי ליה תגריה. כשבאו שני דיניס בבת אחת דאם בא דין אחד תחלה צריך להקדימו כדאמרינן בסנהדרין (ד' ח.) בקטן כגדול תשמעון אי נמי עשה דכבוד התורה עדיף כדאמרינן פרק בתרא דכתובות (דף קו.): אי

[1] שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקין ולא בקרובין בכשרין ולא בפסולין ואינה נוהגת [א]אלא בראוין להעיד בפני בית דין ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד דברי ר' מאיר וחכמים אומרים [2]בין מפי עצמו ובין מפי אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד [3]וחייבין על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון העדות [4]ואינן חייבין על שגגתה ומה הן חייבין על זדון [א] השבועה [5]קרבן עולה ויורד: **גמ'** מנהני מילי דת"ר [1]ועמדו שני האנשים [6]בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין כשהוא אומר [1]אשר להם הריב הרי בעלי דינין אמור הא מה אני מקיים ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן [2]שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא בעלי דינין כתיב אשר להם הריב כוליה קרא בבעלי דינין משתעי נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי שנים באים לדין שלשה אין באין לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא בתובע ונתבע קא משתעי קרא נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי אנשים באין לדין נשים אין באות לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא אשה לאו אורחה משום [3]כל כבודה בת מלך פנימה נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים ת"ר ועמדו שני האנשים [7]מצוה לבעלי דינין שיעמדו [3]אמר ר' יהודה שמעתי [8]שאם רצו להושיב את שניהם מושיבין איזהו אסור [9]שלא יהא אחד עומד ואחד יושב אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך ת"ר [3][4]בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב ואחד עומד [7]אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך ד"א בצדק תשפוט עמיתך [7]הוי דן את חבירך לכף זכות תני רב יוסף בצדק תשפוט עמיתך [9]עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו [10] יפה רב עולא בריה דרב עילאי הוה ליה דינא קמיה דרב נחמן שלח ליה רב יוסף עולא חברנו עמית בתורה ובמצות אמר למאי שלח לי לחנופי ליה הדר אמר [8]למישרא בתיגריה אי

[10] [לעיל כט:], [2] [תוספתא סנהדרין פ"ו], [3] [שם], [4] [שבועות פ"א מ"ו ועי' שפת קכז.], [5] [ב"מ נט. ע"ש בפרש"י ד"ה עמיתו], [1] [בב"ק תירצו תוספות על קושיא זו ע"ש וע"ע תוס' זבחים קנ. ד"ה אין לי וכו'], [2] [וע"ע תוס' יבמות קג. ד"ה בין עומד ותוס' זבחים מז. ד"ה מיושב], [3] [עמ"ש על הגליון בסנהד' יט: בתוס'],

תורה אור השלם

1. וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְיָ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם: דברים יט יז
2. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכֹל עָוֹן וּלְכֹל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו
3. כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ: תהלים מה יד
4. לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט לֹא תִשָּׂא פְּנֵי דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ: ויקרא יט טו

הגהות הב"ח

(א) גמ' לדינו יפה יפה רב עולא: (ב) רש"י ד"ה ועל וכו' דאוקימנא. נ"ב לעיל בדף כו ריש ע"ב:

גליון הש"ם

גמ' למישרי בתיגריה. עיין נדרים דף סב.:

הגהות הגר"א

[א] במשנה הסבועה. נמתק (דקאי גם על שגגתה עם זדון העדות. וגירוס' הגירס' זדונה):

מוסף רש"י

שבועת העדות. שמייב הכתוב עליה קרבן שבועה, שנאמר (ויקרא ה) ושמעה קול אלה (יומא עד.). **הוי דן את חבירך לכף זכות.** על כל מה שתשמע עליו אמור שנתכוין לעובה עד שתדע בבירור שאינו כן, שאם אתה דן כן יזוגו אותך מן השמים לזכות כמו שמפורש בפרק מפנין (אבות פ"א מ"ו, ועי' שבת קכז:). **עם שאתך בתורה כו'.** עמיתך, עם אתך (עי' ב"מ נט.).

רבינו חננאל

מתני' שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים כו'. סוגיא. שבועת העדות נוהגת באנשים ברחוקים בכשרים בראוין להעיד בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים ואין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד: מנא ליה דעדות באנשים ולא בנשים שנאמר ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר כו'. פשוטה היא: ת"ר ועמדו שני האנשים מצוה בנידונין שיעמדו. א"ר יהודה שמעתי שאם רצו ב"ד להושיב את שניהם מושיבין ואיזהו אסור אחד יושב ואחד עומד. אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך. שנאמר בצדק תשפוט עמיתך: ד"א בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את כל האדם לכף זכות. עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה. שנאמר בצדק תשפוט עמיתך. שלח ליה רב יוסף לרב נחמן עולא חברנו עם שאתך בתורה ובמצות הוא אמר מאי האי דשלח לי לחנופי ליה. הדר אמר למישרא תיגריה

א א מיי' פ"י מהל' שבועות הל' ו סמג לאוין רמח:
ב ב מיי' שם פ"ט הל' ג סמג שם:
ג ג מיי' פ"ו שם הל' יב:
ד ד מיי' שם הל' יג:
ה ה מיי' שם הל' יד [וס"י מהל' שגגות הל"ו]:
ו ו מיי' פ"ט מהל' עדות הל' ג ועיין בכ"מ שמג לאוין קיד טוש"ע מ"מ סי' ז סעיף ד וסי' לג סעיף ג:
ז ז ח ט מיי' פכ"ו מהל' סנהדרין הל' ג סמג עשין קו טוש"ע מ"מ סי' יז סעיף ו וסעי' ג:
ח י מיי' שם הל' ו:
כ [מיי' פ"ו מהל' מ"ת הל"י וסכ"ו מהל' סנהדרין הל"ו טוש"ע יו"ד סי' רמג סעי' ה טוש"ע מ"מ סי' טו סעי' ו]:

אי נמי לשודא. לפר"ת דמפרש דשודא למי שירלה הדיין ליתן יתן לריך לומר דהכא היה בעל דין שכנגדו ת"ח והיה ירא שמא יתן לו כדאמר (כתובות פה:) תלמיד חכם קודם גבי נכסיי לטוביה ולכך שלח ליה שגם זה ת"ח ויעשה שודא למי שירלה:

הכל מודים בעדות דכתיב ועמדו. שסמכו לשני אנשים ולא כתיב ושני אנשים אשר להם הריב יעמדו ועי"ל דקאי נמי אאשר להם ריב דהיינו בעלי דינין ובגמר דין כדאמרינן בסמוך דאית לן לאוקומה דומיא דעדים דהוי כגמר דין:

אפרח עלי בר אווזא. אע"ג דבעינן קימה שיש בה הידור כדאמרינן פ"ק דקדושין (דף לג.) מ"מ אין איסור שהרי עומד היה ועי"ל דהיא היתה יודעת שבפניה עמד ושלא עשה אלא משום שתימת טענת בעל דינה ובלאו הכי לא דמי לעומד מ) מפניו בבית הכסא ובבית המרחץ דהתם ליכא הידור כלל:

והאמר מר בשעת גמר דין כו'. אע"ג דהיה יכול להושיבה כדאמר בסמוך דעשה דכבוד תורה עדיף וה"ג עשה דכבוד תורה שהיתה אשת חבר איכא למימר שלא רצה להושיבה שלא לסתוס טענת בעל דינה אפי' בשעת גמר דין אע"פ שגמר הטענות או שמא אין באשת חבר לאחר מיתה עשה דכבוד תורה עדיף:

אבל איסורא אין חכמה. בסנהדרין פרק כהן גדול (דף יח:) דפריך גבי כ"ג מעיד מוהתעלמת לא מצי לשנויי הא דמעיד היינו באיסורא דא"כ אפי' מלך נמי דגבי איסורא לא אמרן שתהא איממתו עליך משום דאין חכמה כו' מיהו תימה דהכא שב ואל תעשה הוא ובפרק מי שמתו בברכות (דף יט:) מוכח דשרי אפי' באיסור דפריך גבי המולא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק מהולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו שמטמא למת מצוה משום בזיון המת ומשני שב ואל תעשה שאני וי"ל דהתם גנאי גדול הוא למת מצוה שאין לו קוברים לכך שב ואל תעשה שרי תדע דבקרובים לא דחי כבוד דילהו פסח ומילה וכן לפשוט כלאים בשוק גנאי גדול כגנאי מת מצוה להכי פריך מינה אבל הכא גבי עדות ליכא גנאי כל כך ולא שרי באיסורא אפי' בשב ואל תעשה ודמי ליה גנאי דמלא שק או קופה והתם נמי דפריך ממלא שק וקופה מכ"ש פריך וה"מ לשנויי שב ואל תעשה כדמשני בתר הכי אלא דשפיר משני שאני ממון דאיתיהב למחילה או שמא אכתי לא אסיק אדעתיה האי שנויא ועי"ל דכשעושין איסור על ידו לא מיקרי שב ואל תעשה והכא כדפירש בקונטרס כגון שבאה אשה לפני חכם להתירה לינשא ותלמיד זה יודע שבעלה חי וכממונא שרי אפי' מוליאין ממון על ידו מבעליו אלא כדין ומלא שק או קופה דמייתי ראיה מיניה כגון שרולה אחר ליטלו והשתא נמי ניחא הא דאיצטריך לשנויי התם שאני ממונא דאתיהב למחילה [וע"ע תוס' ב"מ ל: ד"ה אלא]: **עשה** דכבוד תורה עדיף. ומ"ת כ"ש כבוד מלך שהרי אינו יכול למחול על כבודו ומאי אוקמיה שמעון בן שטח לינאי המלך בפרק כ"ג בסנהדרין (דף יט.) ויש לומר דשאני דיני נפשות דחמירי אי נמי במקום שאין חכם מוחל על כבודו חמיר כבוד תורה מכבוד מלך ומה שיכול למחול משום דתורה דיליה היא [וע"ע תוספות זבחים טז. ד"ה מיושב]: ורומה

אי נמי לשודא דדייני. יש דין שאינו תלוי בראיית עדים ולא בשבועה אלא במה שלב הדיינים נוטה לזכות ולחייב כגון הנך דכתובות (דף פה:) ההוא דאמר להו נכסיי לטוביה ואתו שני טוביה ואמרינן התם שודא דדייני למי שהדיין רואה שהוא ראוי לתת לו מתנה אי נמי לשני שטרות של מכר שנכתבו ביום אחד ואין ידוע למי מסר המוכר שטרו תחלה אמרינן [שם לד.] שודא דדייני אף כאן כך שלח לי אם הדין תלוי בשודא דדייני זה ראוי לזכותו שחכם ונדיק הוא. שודא לשון השלכה כדמתרגמינן ירה ביס שדי בימא (שמות טו): **מחלוקת.** ר' יהודה וחכמים: **דביסהו דרב הונא.** משמת רב הונא: **אפרח עלי בר אווזא.** ואעמוד ולא יבין זה שבשבילה עמדתי אלא מפני האווז הפורח ובא עלי: ט) (**דיינים.** ס"א כלומר תמיה על זה מה דהוה עביד רב נחמן ואומר זה לא דבר): **הדיינין ביסיבה.** והכא לחלוק כבוד היכי עביד דקאים: ומשני **דיסיב וכו'.** כלומר לא עומד ולא יושב אלא כאדם שיתיר הרלועה מן הסנדל: **בטש.** בעט: **דלא מיפיים מינאי.** לא עשיתי לו טובה ואינו אוהבי: **לא ליקדוס וליסיב.** לפני הדיין קודם שיבא בעל דינו ואפי' יושב ושותק: **דמיחזי כמאן דמסדר ליה.** טענתיה וגורס שיאשדוהו במטעים דבריו לדיין ועובר בלא תשא שמע שוא י) כדלקמן: **קבע עידניה.** שהדיין רבו ויש לו קביעות ללמוד: **שאין דרכו ליטול.** אם היה שלו: **הרי זה לא יטול.** אינו מוזהר עליו בלא תוכל להתעלם שנאמר כ) והתעלמת פעמים שאתה מתעלם (ב"מ דף ל.): **אבל באיסורא.** כגון אשה הבאה לפני חכם להתירה לינשא ותלמיד זה יודע שבעלה חי אין חכמה חשוב לנגד ה': **אי עשה.** ועמדו: **והאי עשה.** את ה' אלהיך תירא ל) לרבות תלמידי חכמים (ב"ק דף מא.): **לא יעשה סניגרון לדבריו.** אם דן דין ולבו נוקפו לומר שהוא טועה לא יחזיק דבריו להביא ראיות להעמידם שהוא בוש לחזור אלא לכל לדיים יחזור להוליא דין לאמיתו: **שלא ישב שלמיד בור לפניו.** ליטא ולימן בדין עמו שלא יטעהו: **שלא יצטרף עמו.** ואע"פ שהעדות אמת: **מדבר שקר.** שגורס לפסוק דין על פי שנים עדים ואין כאן אלא עד אחד: **שהוא מרומה.** שלמד מתוך דברי עדים שאין עדותם אמת: קולר

אי נמי לשודא דדייני אמר עולא מחלוקת בבעלי דינין [א]אבל בעדים דברי הכל בעמידה דכתיב [1]ועמדו שני האנשים אמר [ב]רב הונא מחלוקת בשעת משא ומתן [ג]אבל בשעת גמר דין דברי הכל דיינין בישיבה ובעלי דינין בעמידה דכתיב [2]וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם ל"א מחלוקת בשעת משא ומתן אבל בשעת גמר דין דברי הכל דיינין בישיבה ובעלי דינין בעמידה דהא עדים כגמר דין דמו וכתיב בהו ועמדו שני האנשים דביתהו דרב הונא הוה לה דינא קמיה דרב נחמן אמר היכי נעביד אי איקום מקמה מסתתמן טענתיה דבעל דינא לא איקום מקמה [ג.ד]אשת חבר הרי היא כחבר א"ל לשמעיה צא ואפרח עלי בר אווזא ושדי עלוואי ואיקום והאמר מר מחלוקת בשעת משא ומתן אבל בשעת גמר דין דברי הכל דיינים בישיבה ובעלי דינין בעמידה [ד]דיתיב כמאן דשרי מסאניה ואמר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב אמר רבה בר רב הונא [ה]האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי [ו]מותבינן ליה לצורבא מרבנן ולעם הארץ נמי אמרינן ליה תיב ואי קאי לית לן בה רב בר שרביא הוה ליה דינא קמיה דרב פפא אותביה ואותיב נמי לבעל דיניה אתא שליחא דבי דינא בטש ביה ואוקמיה לעם הארץ ולא אמר ליה רב פפא תיב היכי עביד הכי והא מסתתמן טענתיה אמר רב פפא מימר אמר איהו הא אותבן שליחא הוא דלא מפיים מינאי ואמר רבה בר רב הונא [ז]האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי לא ליקדום צורבא מרבנן וליתיב (ח) משום דמיחזי כמאן דסדר ליה לדיניה ולא אמרן אלא דלא קביע ליה עידניה [ח]אבל קביע ליה עידניה לית לן בה מימר אמר בעידניה טריד ואמר רבה בר רב הונא [ט]האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא וזילא ביה מילתא למיזל לבי דיינא דזוטר מיניה לאסהודי קמיה לא ליזיל אמר רב שישא בריה דרב אידי אף אנן נמי תנינא [ט.י]מצא שק או קופה ואין דרכו ליטול הרי זה לא יטול הני מילי בממונא [יא]אבל באיסורא [3]אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' [יא.יב]כל מקום שיש בו חלול ה' אין חולקין כבוד לרב: רב יימר הוה ידע ליה סהדותא למר זוטרא אתא לקמיה דאמימר [יב]אותבינהו לכולהו אמר ליה רב אשי לאמימר והאמר עולא מחלוקת בבעלי דינין אבל בעדים דברי הכל א"ל האי עשה והאי עשה [יג]עשה דכבוד תורה עדיף (סימן סניגרון בור גזלת מרמה) ת"ר [יד]מנין לדיין שלא יעשה [טו]סניגרון לדבריו תלמוד לומר [4]מדבר שקר תרחק [5]ומנין לדיין שלא ישב תלמיד בור לפניו ת"ל מדבר שקר תרחק (ט סמ"ק) מנין לדיין שיודע לחבירו שהוא גזלן [טז]וכן עד שיודע בחבירו שהוא גזלן מנין שלא יצטרף עמו תלמוד לומר מדבר שקר תרחק [יז]מנין לדיין שיודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר הואיל והעדים מעידין אחתכנו ויהא קולר

הדיין. וכן אם יודע אדם בחברו שהוא גזלן שלא יצטרף עמו לא לדין ולא לעדות. וכן היודע בדין שהוא מרומה שלא יחתכנו.

ט) גירסת רבינו כאן בגמ' כמאן דשרי ערקתא דמסאני וכ"ה בר"ן.

ט א ב מיי' פכ"ח מהל' סנהדרין הל' ג סמג עשין קו טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ג ג וסי' כח סעיף ה ו וסעיף טו:

ג ומיי' פ"י מהל' מעשר הל"ב ופ"י מהל' מטמאי משכב הל"ב):

י ד עיין בכ"מ שם הל' ג':

יא ה מיי' שם הל' ד סמג עשין קח טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ב:

יב ו ז מיי' שם טוש"ע שם ס"ה:

יג ח מיי' פ"א מהל' עדות הלכה ב סמג עשין כח טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ה:

יד ט מיי' פי"א מהל' אבדה הל' יג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רסג סעיף ג:

טו י מיי' פ"א מהל' עדות הלכה ב סמג לאוין קט טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ה:

טז כ מיי' שם הל' ב ופ"ה מהל' ת"ת הל' ג סמג שם שם וסי' יב טוש"ע י"ד סי' רמב סעי' יא:

יז ל טוש"ע ח"מ סי' כח סעי' ה:

יח מ מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' י סמג עשין קו טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ח:

יט נ מיי' פכ"ב שם הל' ב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ט סעיף ו:

כ ס מיי' שם הל' י ופ"ב שם הל' י"ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ז ס"י:

כא ע מיי' פ"א מהל' עדות הלכה א סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף ג:

כב פ מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' ג סמג עשין קו טוש"ע ח"מ סי' טו סעיף ג:

רבינו חננאל

אי נמי לשודא דדייני: אמר עולא אמר רב הונא מחלוקת בבעלי דינין בשעת משא ומתן. אבל בשעת גמר דין דברי הכל בעמידה. ודיינין בישיבה כדכתיב (ויעמד העם על משה וגו' וכתיב) וישב משה לשפט את העם [ויעמד העם על משה וגו'] אימת הוא גמר דין כדבעי דיינא למימר איש פלוני אתה זכאי ואיש פלוני אתה חייב. ה) פי' ערקתא דמסני. תרגום שרוך נעל: אמר רבה בר רב הונא צורבא מרבנן דידע בשהדותא וזילא ביה מילתא למיזל ומיסהד קמי דיינא דבציר מיניה לא ליזיל. דתנן מצא שק או קופה וכל דבר שאינו דרכו ליטול הרי זה לא יטול. והיינו דכתיב והתעלמת מהם פעמים שאתה מתעלם. כיצד זקן ואינה לפי כבודו. והני מילי בעדות ממון. אבל איסורא אין חכמה ואין תבונה וגו' כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב. עמידת העדים עשה הוא שנאמר ועמדו שני האנשים וכבוד תורה עשה הוא שנאמר והדרת פני זקן קיום עשה דכבוד תורה עדיף: פי' סניגרון כמו מליץ יושר הוא. כלומר מראה לבעל דין היאך יטענון. וכן שלא ישב תלמיד בור לפני

תורה אור השלם

1. וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְיָ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם:
דברים יט יז

2. וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לִשְׁפֹּט אֶת הָעָם וַיַּעֲמֹד הָעָם עַל מֹשֶׁה מִן הַבֹּקֶר עַד הָעָרֶב:
שמות יח יג

3. אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְיָ:
משלי כא ל

4. מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע:
שמות כג ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולימיב קמיה דיינא מאוס. נ"כ גר' הרא"ש אבל הריי"ף גורס קמיה רביה וכן גורס הרמב"ם עיין פכ"א מה"ס: (ב) שם ומנין לדיין שיודע בחבירו שהוא:

מוסף רש"י

בטש. הפליר (עי' חולין ז:). ואין דרכו ליטול. דבר שגנאי הוא לו, שאדם משוב הוא ואין דרכו ליטול קופה שלו להכניסה מן החוץ לבית שמור, הרי זה לא יטול. ופטור מהשבת אבידה, דילפינן מוהתעלמת (ב"מ כט:). אין חכמה כו'. משובח נגד ה' (ברכות יט:) אין תורת חכמה וכבוד ותבונה ויועץ עומדת כנגד מיולל השם (ערובין סג.).

ל) [בשאלתות איתא רבא],

מ) [ע"ז לט.], נ) [גירסת הערוך ערך כתם בלורבא מרבנן מכתמינן בעם האתן לא מכתמינן ע"כ וגם בר"י בחולין ז: ד"ה מבתם פירש מפליר ואיבדו בשבועות (ד' ל:) מבתם גרסינן בבי"מ ולא בכ"ף עכ"ל רש"י ולדעתי נפקא מינה לדינא ועי' ש"ע מ"מ סי' יז סעיף ב], ד) ב"מ דף כט: ע"ש, ס) סנהדרין פב. עירובין סג. ברכות יט:,

ו) [כתובות קו.], ז) [פי' סניגרון מלין כמה לאדם אמר אין קטיגור נעשה סניגור רי"ף], ח) [רש"ל גורס בכל הענין ומינן], ט) עיין בספר סוס יסודות, י) [שמות כג], כ) [דברים כב], ל) [שם ו], מ) [קדושין לב:],